

És ilyenformán összeszededelve emlékmorzsákból összeálló múltam, rá kellett döbennem, azért utaztam ide, mert úgy érzem, hogy elmaradt köszöneteimet elmondhatom annak, aki a mellőlem és belőlem kiparancsolt jókat túlélve, fogszorított tehetségét összekapva emlékeim embereinek sorsát a világ figyelmébe állította.

Kertész Imre köszönöm a vajjas kenyeret.

Köszönöm Kertész tanár úr a madáchi ösztönzést.

Köszönöm Kertész Imre az életre, az írásra biztatást, az önismeret bennünk végtelenül tekeredő lajtorjája létének bizonyosságát.

Köszönöm Kertész Imre, hogy emlékeidből emlékeimnek a világon legfigyelemreméltóbb emléket állítottál könyveiddel.

Azért jöttem tehát, hogy megnyugvást találjak az erőszakosak által mindig feltúrt ösvényeinken. Az emlékezetemben kitörölhetetlenül ma is élő jó emberek nevében köszönöm, hogy emléküket a jövő figyelmébe emelve szóltál róluk, a sors-talanokról. Kiérdemelt Nobel-díjad aranyozó fénye cirógatja - holnap is jóságot mutató – füstbement arcuk.

Tar Károly

Le a ... tollakkal!

Mint az irodalmat méltánylók egyike, nagyot ugrottam örömben, amikor meghallottam, hogy a Svéd Akadémia Kertész Imrének ítélte a 2002-es évi irodalmi Nobel-díjat. Micsoda dicsőség gondoltam, és rögvést én-centrikus hullám fogott el. Juj! Hiszen akkor itt az alkalom, hogy kezet rázhassak a Nobel-díjassal! Mert a Követség bizonyára díszes fogadást rendez a tiszteletére, és hát csak meghívnak engem is! Hát persze, persze. Na de mi lesz, ha mégsem? Erre a gondolatra már nem ugrottam akkorát...

A televízió kített magáért és nívós interjú készített Kertész Imrével. Ez még a díjkiosztás előtt volt néhány nappal. Büszkeségtől feszülő kebellem és picinyke jóindulatú irigységgel néztem a Mestert, élvezettel hallgattam tiszta, szabatos magyar beszédét, azt, amit én már régen elfelejtettem.

Másnap, mert úgy látszik valaki szemmel tart onnan föntről és valaki a Követségről is: a postás jegyet hozott az Akadémiára, ahol ünnepeltünk majdnem háromnegyed órás gyönyörű beszédet mondott. Akik hallgatták – voltunk vagy kétszázan - nem tudták levenni a szemüket róla. Egy más, egy magasabb szféra zenéje csengett ki szavaiból, amely elgondolkoztatott. Mielőtt ez a nagy megtiszteltetés érte, író volt csupán, „egyszerű” író. Jó tollú író az igaz, a tollforgatók felső tízezeréhez tartozott már akkor is, de mégiscsak egy író, aligha több. Akkor. De most hirtelen több lett. Sokkal több. Nobel-díjas. Olyan valaki lett, akiből évente csak egyet szül a világ.

Végül is nem mentem oda hozzá gratulálni. Maga a gondolat is feszélyeztetett, na meg aztán amúgy is tolongott már körülötte a sok gratuláló. Ha eggyel kevesebben vannak észre sem veszi – gondoltam és kimaradtam a sorból.

Aznap délelőtt a postás már meghozta a Követség aranycímeres meghívóját. Gondolatban megköszöntem a Nagykövet úrnak, hogy gondolt rám és miközben a gratulálók rohamosan növekvő tömegében a Mester eltűnt a szemem elől, már azon gondolkoztam, miként üdvözölöm majd őt ott a Követségen. Hiszen mikor fogok még egy magyar irodalmi Nobel-díjassal kezét fogni! Valami ajándékot is kellene neki adnom. De mit? *Ahol a földek sírtak* című svédül írt könyvem egy példányát? Nem olvas svédül, de talán jobb is. Elővettem egy darab papírt és miután szétrágtam a ceruza végét, beírtam könyvembe az ajánlást. Elfogott a kétség. Szóval ez lesz az ajándék? Egy svéd nyelven írt könyv? Hát nagyon jó, azt mondhatom. Az első magyar Nobel-díjas közelébe kerülve, az elmakogott gratuláción kívül csak egy olyan könyvet nyújtok át neki, amelynek még a címét sem érti.

Bekapcsoltam a tévét. Mindig bekapcsolom, ha gondolkozni akarok. Észrevettem, hogy a készülékből áradó süket duma legtöbbször eltorlaszolja agyamnak bizonyos idegpályáit, így a nyitva maradtakon sokszor meglepően jó gondolatok iramlanak Így történt most is. Miközben a negyvenharmadik nyilvános vita folyt arról, hogy vajon helyes lenne-e belépni az Unió monetáris rendszerébe vagy sem, eszembe jutott, hogy a princetoni egyetem számos hagyománya között van egy, ami nagyon megtetszett. Ha ott valamelyik tanárt nagyobb dicséret éri és ezzel az intézet hírnevét öregbíti, a kollégák nagyrabecsülésük jeléül neki ajándékozzák kedvenc tollukat. Eléje járulnak, gratulálnak és leteszik eléje az asztalra. Mi lenne, gondoltam, hogyha én is hasonlóképpen mutatnám ki elismerésemet a Mesternek? Hiszen van egy kedvenc tollam. És nem is akármilyen. Egy Mont Blanc töltött toll, az első, amit itt vettem, még valamikor a hatvanas évek elején. Azóta a filcpennák és a golyóstollak kiszorították régi patinás kedvencet, de én rendszeresen feltöltöm és ellenőrzöm, hogy működik-e? Mégis csak több mint egy könyv!

Igen, de mit mondjak hozzá? Gyorsan elhadarni valamilyen gratulációt és aztán eltűnni a sokaságban, ezzel még megbirkóznék valahogy, de magyarázni, beszédet tartani? Egy Nobel-díjasnak!? Mesélni neki Princetonnól meg tollakról, meg hagyományokról? Miközben, aki hallja, azt gondolja rólam, hogy nagyzási mániában szenvedek, vagy sétálni jár az eszem? És mi lesz, ha elakadok? Mi lesz, ha elfelejtem a mondókámat, mint valaha az elemiben, amikor kihívtak felelni? Neki nem mondhatom ártatlan szemekkel „Tanár úr, én készültem”. Mert Ő, aki átlát az egész emberiség szítáján, át fog látni rajtam is és meg lesz rólam a véleménye. Az is előfordulhat, hogy a díjkiosztásra, a díszes vacsorára és a díj hatalmas összegére is rossz szájjal emlékszik majd énmiattam! Azért, mert én ott a Követségen makogtam neki tollakról, meg kollégákról és a princetoni egyetemről. Már láttam, amint ott állok előtte kétrét görnyedve, miközben a kitör a nyavaja, kiver a hideg veríték, szívem százhuszat rúg percenként és kinyögöm: „Tanár úr, én készültem”. És akkor mi lesz? Nem merek majd a tükörbe nézni, az unokáimnak sem merek erről mesélni, soha könyvet, tollat a kezembe venni nem fogok anélkül, hogy ismét ki ne verne a hideg veríték. Hát milyen élet lesz az? Olyan, mint Jónásé volt, miközben a sivatagban Ninive pusztulását várta? Jobb volna kikeresztelkedni, csuhát ölteni, kolostorba vonulni, vagy valami más, még keményebb módon vezetelni. Például a televízió elé kötözni magam, amikor a Robinson sorozat vagy a Bingo Lottó megy. Mitévő legyek. Kínomban Bánk áriájának egyik sora jutott eszembe: „...s míg itt töprenkedem, Hazám borítja szemfödél...” Pont így érzem magam én is! Na, de mindegy. „A kocka el van vetve!” Aki mer, az nyer! Madarat tolláról, Iránt ajatoláról! Engem meg az én tollamról. Ha...ha...ha... Kezdtem magam jobban érezni.

És a végül minden jól ment. Világsoda! Nem akadtam el, nem kellett makogva bocsánatot kérnem. A Mester mosolyogva fogadta szavaimat, elismerően bólintott, amikor hagyományról szóltam, szívesen fogadta ajándékom. Kitüntető kézfogása után mélyet lélegeztem, homlokomról lopva letörültem a verejtéket és beálltam a másik sorba, hogy a bőséggel terített svéd asztal ingyencégeiből megjutalmazzam magam.

Mert van, akit Nobel-díjjal jutalmaznak, aztán vannak olyanok is, akiknek házikolbásszal és túrós bélessel kell beérniük ...

Stockholm, 2002. decemberében

Neufeld Róbert